

Verslag van de directie

Inleiding

Ongekend stormachtig jaar

Daar waar 2007 al de boeken inging als een voor financiële instellingen zeer enerverend jaar, bleek dit slechts de opmaat voor nog veel meer turbulentie. De kredietcrisis raasde in 2008 met orkaankracht over de financiële markten en leidde mondiaal tot een diepe financiële en economische crisis. Deze veroorzaakte een recessie, die op haar beurt de financiële crisis verder verdiepte.

Voor de financiële sector werd 2008, met name door de gang van zaken in het laatste kwartaal, een uitzonderlijk moeilijk jaar. Voor Robein was het een jaar met twee gezichten. Zeer positief was dat het vertrouwen dat cliënten toonden in Robein en in haar producten en diensten, onverminderd groot bleef. Het premie-inkomen kwam uit op € 119 miljoen en bleef daarmee slechts 3% achter bij het record premie-inkomen over 2007. Daar staat tegenover dat het netto-resultaat, een verlies van € 18 miljoen, zeer teleurstellend was. Met name de ongerealiseerde waardeverminderingen op de beleggingsportefeuilles waren hieraan debet.

Snelheid van crisis ongeëvenaard

De problemen in de financiële markten en de doorwerking daarvan in de reële economie tekenden zich gaandeweg 2008 steeds sterker af. Financiële instellingen hadden in toenemende mate te kampen met forse waardedalingen op obligatieproducten en andere waardepapieren. Door een groot wantrouwen tussen financiële instellingen onderling kwamen de financiële markten grotendeels tot stilstand. De vertrouwenscrisis resulteerde bovendien in een ongekende volatiliteit, die door velen niet voor mogelijk was gehouden en ook niet te beheersen was.

Het faillissement van de Amerikaanse zakenbank Lehman Brothers, een tot dan toe onaantastbaar geachte instelling, bleek aan het eind van het derde kwartaal de katalysator voor meer ramspoed en onzekerheid. Een reeks van grote internationale financiële instellingen kwam in zwaar weer. Slechts een breed en in omvang ongekend palet van steunmaatregelen, waaronder liquiditeitssteun, garantieregelingen, kapitaalinjecties en zelfs nationalisaties, hield het grootste deel van de mondiale financiële sector op de been.

Onder invloed van de kettingreactie van slecht nieuws en onzekerheid liepen de aandelenmarkten met name in het laatste kwartaal in hoog tempo terug. De risico-opslagen op obligaties stegen tot recordhoogten en de rente daalde zeer snel. Banken werden nog terughoudender in hun kredietverstrekking. Eind 2008 was de economische recessie voor veel landen een feit. Tegelijkertijd werd steeds meer duidelijk dat de gebeurtenissen zullen leiden tot een blijvend ander financieel landschap. De wereld van vóór 2008 komt in die vorm niet meer terug.

Operationele ontwikkeling Levenbedrijf bevredigend

Tegen deze achtergrond van uitzonderlijke instabiliteit kende Robein Leven in operationele zin een bevredigend jaar. Na de sterke groei in de voorgaande vier jaar kwam het premie-inkomen over 2008 uit op ruim € 119 miljoen, slechts 3% lager dan in het recordjaar 2007 (€ 123 miljoen). Een goede prestatie, zeker in het licht van de moeilijke marktomstandigheden. De nieuwe productie in de Nederlandse lijfrentemarkt liet namelijk opnieuw een achteruitgang zien (-8%). Ook de grote onzekerheid bij consumenten, zeker nadat de crisis 'dichtbij' was gekomen door de problemen bij Icesave en Fortis, maakte het voor Robein niet eenvoudig om de instroom van nieuwe cliënten en de daarbij horende premie-gelden op het gebruikelijke hoge niveau te houden. De introductie van bank-sparen leidde bovendien tot een verdere intensivering van de (prijs)concurrentie. Desondanks wist Robein haar marktaandeel in de nieuwe productie verder te laten toenemen tot 2,4% (2007: 2,2%). De totale omzet kwam uit op bijna € 155 miljoen en was daarmee slechts 2,8% lager dan in 2007.

Een belangrijk symbool van de kredietcrisis in de Verenigde Staten

Robein niet immuun voor crisis

Ondanks de positieve operationele ontwikkeling bleek Robein niet immuun voor de gevolgen van de crisis op de financiële markten. Dit negatieve effect werd sterk vergroot door het gebruik van actuele waarderingen van de beleggingen in de zogenoemde toereikendheidstoets, die sinds het boekjaar 2007 als onderdeel van de Wet op het financieel toezicht (Wft) verplicht is. Ook het feit dat voor een deel van de beleggingen de marktliquiditeit in de tweede helft van 2008 nagenoeg opdroogde en er dientengevolge niet langer sprake was van reële koersvorming, speelde hierbij een rol.

Het nettoverlies kwam uit op € 18 miljoen. Dit verlies is in belangrijke mate het gevolg van ongerealiseerde waardedalingen op de beleggingen, die via de toereikendheidstoets doorwerkten in het financieel resultaat.

Gang van zaken in 2008

Robein Leven: garantieproductie blijft op goed niveau

De kernactiviteit waarmee Robein Leven haar premie-inkomen genereert, is de verkoop van individuele lijfrenteproducten. Met haar gespecialiseerde productassortiment biedt Robein een scala van aantrekkelijke oplossingen voor zowel de opbouwfase als de uitkeringsfase. Binnen deze segmenten biedt Robein zowel producten op garantiebasis alsook beleggingsverzekeringen.

Het relatieve belang van garantieproducten in het premie-inkomen nam verder toe. Hiermee zette een belangrijke trend die in de afgelopen jaren zichtbaar was in de nieuwe productie van Robein zich in 2008 verder voort. Dit betrof met name de Robein Koopsom Garant Polis, een polis in de opbouw sfeer die al jaren geldt als het onbetwiste succesnummer van Robein Leven. Nadat het premievolume uit hoofde van deze klassieke garantiopolis de voorgaande jaren al met tientallen procenten was toegenomen, kwam het premie-inkomen over 2008 uit op € 76,8 miljoen, een stijging van 6% ten opzichte van het voorgaande

jaar. Daarmee had de Koopsom Garant Polis een aandeel van 65% in het totale premie-inkomen (2007: 59%) en vormde zij eens te meer het belangrijkste speerpunt binnen het assortiment.

De belangstelling voor de Robein Expiratie Verzamel polis, een opbouwpolis tegen variabele rente waarbinnen verschillende vrijkomende lijfrenten gemakkelijk kunnen worden samengevoegd, bleef op een goed niveau. Het premie-inkomen uit hoofde van dit product kwam met € 6,6 miljoen slechts 4% lager uit dan het recordniveau van 2007.

Ook bij de uitkerende (direct ingaande) lijfrenten voerde garantie de boven-toon. De Robein Garant Lijfrente blijft de belangrijkste uitkerende polis voor Robein Leven. Het premievolume in dit product kwam in 2008 uit op € 14,3 miljoen, circa € 1,6 miljoen minder dan in 2007. Deze bescheiden teruggang kan mede worden verklaard uit de sterke groei van de Robein Schenkingslijfrente, die voor veel cliënten een passend alternatief vormt voor de Garant Lijfrente. Het premie-inkomen uit de Schenkingslijfrente kwam uit op € 4,3 miljoen, meer dan het achtvoudige van de productie van 2007. Daarbij moet worden aangetekend dat het product in 2007 slechts vier maanden bijdroeg aan het premie-inkomen, omdat het in september van dat jaar werd geïntroduceerd. De snelle groei van het premie-inkomen in dit nieuwe product onderstreepte dat Robein slagvaardig en succesvol weet in te spelen op markttrends, in dit geval de groeiende belangstelling voor fiscaalvriendelijke vormen van vermogensoverdracht.

De productie van Robein Advies B.V., dat voor andere verzekeraars bemiddelt in productvarianten in de garantiesfeer die Robein niet zelf voert (met name levenslange garantielijfrenten), bedroeg in 2008 circa € 3,6 miljoen.

Markt beleggingslijfrenten verder onder druk

Tegenover de voortgaande groei in de garantiesfeer stond een verdere teruggang in de productie van beleggingslijfrenten. Gezien de aanhoudende ophef en negatieve publiciteit in de media over beleggingsverzekeringen in het algemeen, wekt dat geen verwondering. Ook Robein werd geraakt door deze publiciteit, al distantieert Robein zich nog steeds van de kwalificatie 'woekerpolissen', gezien de transparantie die zij sinds jaar en dag heeft betracht. Naast het ongunstige publicitaire klimaat zorgden ook de aanhoudende onrust op de financiële markten en de daarmee gepaard gaande koersdalingen op de effectenbeurzen voor moeilijke marktomstandigheden.

De belangrijkste beleggingsverzekering van Robein in de opbouwsfeer is de Robein Effectenpolis. De Effectenpolis, met name onderscheidend door haar uitgebreide beleggingsmogelijkheden, was in 2008 goed voor een premie-inkomen van € 7,0 miljoen, ruim 35% minder dan in 2007. Voor de Robein Beurs Index Polis, een tweede beleggingspolis in de opbouwsfeer, geldt hetzelfde beeld. Het premie-inkomen van dit product daalde met 26% tot € 3,3 miljoen.

Ook de direct ingaande beleggingslijfrenten moesten het met aanzienlijk minder belangstelling doen. Het premie-inkomen uit hoofde van de Robein Effecten Lijfrente en de Robein Index Lijfrente kwam uit op iets minder dan € 2,5 miljoen, een halvering ten opzichte van 2007. Vooral gezien het moeilijke beleggingsklimaat lag de daling in lijn met de verwachting. Ook het feit dat veel cliënten met een expirerende Effectenpolis kozen voor verlenging van de looptijd, in plaats van omzetting in een uitkerende (beleggings)lijfrente zoals een Effecten Lijfrente, speelde een rol.

Bedrijfskosten licht gestegen

De totale bedrijfskosten stegen in 2008 met circa 4,5%. Deze stijging werd voor een substantieel deel veroorzaakt door eenmalige kosten. De kostenratio, waarmee de totale kosten van Robein Leven worden uitgedrukt als percentage van de omzet, kwam in 2008 uit op 4,0%. Na zes jaar van achtereenvolgende dalingen van de kostenratio betekende dit een bescheiden toename van 0,2%-punt ten opzichte van 2007 (3,8%). Ofschoon de kostenratio van Robein al zeer laag is, zal de komende jaren worden ingezet op een verdere verlaging van de bedrijfskosten.

Robein best gewaardeerde levensverzekeraar

Nadat Robein in 2007 bij een groot onafhankelijk consumentenonderzoek van Independer naar de waardering van levensverzekeraars op de derde plaats was geëindigd, scoorde Robein in 2008 de felbegeerde eerste plaats. Cliënten van Robein waardeerden de organisatie gemiddeld met het rapportcijfer 8.1. De beoordeling, die tot stand kwam na onderzoek onder ruim 6.100 consumenten, was gebaseerd op drie aspecten: klaarstaan voor de klant, beloften nakomen en duidelijkheid van de geboden informatie. Met deze fraaie uitslag werd het belang dat Robein hecht aan kwaliteit en de aandacht die daaraan intern wordt besteed, nog eens onderstreept. Bovendien vormt het een stimulans voor de organisatie om continu verdere kwaliteitsverbeteringen te blijven nastreven.

Deze uitverkiezing kwam bovenop het winnen van 'Building the Best: Netherlands 50 Best Managed Companies' in maart 2008. Dat Robein met deze nieuwe, nationale onderscheiding tot de uitblinkers onder de grotere (niet-beursgenoteerde) bedrijven behoort, beschouwt zij als een groot compliment voor de gehele organisatie.

Televisiereclame verhoogt merkbekendheid

In het najaar van 2008 heeft Robein Leven, voor het eerst in haar bestaan, televisiereclame ingezet als onderdeel van haar communicatie. Hiermee werd beoogd de merkbekendheid van Robein te verhogen en de instroom van nieuwe leads te bevorderen. De campagne, die vooraf door een consumentenpanel werd getest en daarin zeer goed werd gewaardeerd, bouwde inhoudelijk voort op het communicatieconcept 'Wat is wijsheid?' dat in 2006 door Robein werd geïntroduceerd.

De vooraf gedefinieerde doelstellingen met betrekking tot de bekendheid van Robein bij haar doelgroep, werden ruimschoots gehaald. Ook van de zijde van Robein-cliënten volgden vele positieve reacties, waarbij met name de duidelijkheid van de boodschap en de onderscheidende, aangenaam nuchtere toon van de commercial naar voren kwamen.

Recordresultaat Bank door bijzondere baten

Robein Bank heeft in 2008 een nettowinst na belasting gerealiseerd van € 4,4 miljoen. Dit recordresultaat was te danken aan buitengewone baten ter grootte van in totaal bruto € 7 miljoen, die verband hielden met een belangrijk positief tussenvonnis in een juridische procedure van Robein Bank en de schikkingen die daarop volgden.

Ondanks dit zeer sterke financiële resultaat heeft Robein Bank in operationeel opzicht een moeilijk jaar achter de rug. Door het dramatische beursklimaat toonden particuliere beleggers zich in 2008 aanzienlijk minder actief op de beurzen, waardoor het aantal transacties en de provisie-inkomsten van Robein Bank een forse daling lieten zien. Ook de sterk afgenomen provisies uit bemiddeling in producten van derden droegen bij aan de opbrengstdaling. Per saldo liep de provisiemarge met circa de helft terug. De uitzonderlijke omstandigheden op de financiële markten resulteerden in een fors negatief resultaat uit financiële transacties, als gevolg van (ongerealiseerde) verliezen op de handelsportefeuille van Robein Bank. Een lichtpuntje vormde het rentebedrijf, dat in een uitdagend renteklimaat de rentemarge kon laten toenemen (+17%).

Per saldo daalden de totale baten met 29% tot € 2,1 miljoen. De totale bedrijfslasten namen met 6% af tot € 3,1 miljoen. Het operationeel resultaat vóór belastingen kwam uit op € 1,0 miljoen negatief (2007: € 0,3 miljoen negatief).

De particuliere kredietportefeuille van Robein Bank nam in 2008 verder in omvang af. Met name het hypotheekbedrijf was hieraan debet. De hypothecaire kredieten liepen terug tot € 10,8 miljoen, vooral als gevolg van omzettingen van leningen tegen variabele rente naar een vaste renteperiode. Laatstgenoemde leningen worden verstrekt door Robein Hypotheken.

De omvang van de portefeuille vastrentende waardepapieren van Robein Bank nam af door waardemutaties van de onderliggende stukken. De daling werd vooral veroorzaakt door de steeds verder oplopende risico-opslagen op bedrijfsleningen. Dit manifesteerde zich vooral bij financiële instellingen. Het gevolg hiervan was dat de Euribor-tarieven tot extreme hoogten reikten.

Het negatieve effect van de verstoorde kredietmarkten kwam ook tot uitdrukking in de marktwaarderingen van structured finance (zoals CDO's en asset backed leningen), die mede door een gebrek aan liquiditeit in de markt sterk onder druk stonden. Het belang van de handelsportefeuille nam door verkopen van posities, herclassificering van perpetuele leningen naar de beleggingsportefeuille en waardedalingen verder af.

De val van de muur in 1989 veranderde wereldwijd de politieke verhoudingen

De ongerealiseerde waardemutatie in de beleggingsportefeuille bedroeg over 2008 € 6,4 miljoen negatief. De waardedalingen van onderhavige leningen in de beleggingsportefeuille blijven voor het grootste gedeelte buiten het resultaat. Wel heeft Robein Bank in 2008 voor € 0,13 miljoen nominaal (25%) op een lening afgeschreven, daar de verwachting gerechtvaardigd is dat de hoofdsom niet volledig zal worden terugbetaald. Robein Bank baseert haar verwachtingen en oordelen ten aanzien van specifieke beleggingen met name op ratings van gerenommeerde rating agencies, alsmede op de Synthetic Rated Overcollateralisation. Dit is een maatstaf die aangeeft hoeveel ruimte er is om een bestaande rating te handhaven. Op grond van deze criteria verwacht Robein Bank vooralsnog dat de overige 'leveraged loans' in de toekomst tegen nominale waarde zullen aflossen. Alle leningen beschikken nog over voldoende buffer en de ratings kenmerken zich in alle gevallen als 'investment grade'.

De solvabiliteitsratio van Robein Bank kwam ultimo 2008 uit op 37,9% (2007: 16,1%), waarmee Robein Bank meer dan drie maal boven de door De Nederlandsche Bank (DNB) voor haar vastgestelde norm van 12% bleef.

Introductie Robein Bank vermogensbeheer

In commerciële zin was 2008 voor Robein Bank een jaar met moeilijke marktomstandigheden. Het aantal introducties van (gestructureerde) producten was daardoor beperkt. Een belangrijke mijlpaal was de introductie van Robein Vermogensbeheer. Binnen dit nieuwe product, dat is gebaseerd op fondsen, wordt voor cliënten van Robein Vermogensbeheer in één van in totaal zes modelportefeuilles belegd, mede afhankelijk van het beleggersprofiel. Het beleggingsproces en de fondselectie vinden enerzijds 'top down' plaats (asset- en regioallocatie) en anderzijds 'bottom up' (de specifieke asset managers, beleggingsstijlen en thema's, zoals klimaat, grondstoffen en energie). Robein Bank stelt zich in dit proces geheel onafhankelijk op, hetgeen mede mogelijk is doordat Robein Bank geen eigen (huis)fondsen kent.

Robein Vermogensbeheer is laagdrempelig, met een minimuminleg van € 25.000,-. Het product kent bovendien een transparante 'all-in' kostenstructuur. In de beheervergoeding, die per kwartaal wordt verrekend, zijn alle transactie-, beheer-, bewaar- en overige kosten begrepen. Om invulling te geven aan de persoonlijke dienstverlening die Robein nastreeft, krijgen cliënten een van de beleggingsspecialisten van de Bank als vaste accountmanager toegewezen. Voor specifieke informatie of vragen over het beleggingsbeleid staan deze specialisten klaar voor de cliënt.

Hoewel Robein Bank door het heersende beursklimaat geen grote marketing-inspanningen heeft gedaan en de instroom van nieuwe gelden daardoor vooralsnog bescheiden bleef, heeft Robein Bank nog immer goede verwachtingen van dit onderscheidende product. Mede daarom wordt in het tweede kwartaal van 2009 ook een op vermogensbeheer gebaseerde niet-bancaire propositie geïntroduceerd. Met de Vermogensbeheer Polis kunnen cliënten profiteren van een identiek vermogensbeheerconcept, maar dan in de lijfrente opbouw sfeer.

*Moderne communicatie
maakt de wereld steeds
'kleiner'*

Aan het einde van het jaar hield Robein Bank een succesvolle marketingactie om een tweetal 'alternatieve' beleggingfondsen onder de aandacht van haar beleggers te brengen. Deze fondsen, MAN AHL Diversified Markets EU en JP Morgan Highbridge Statistical Markets Neutral, behoorden tot de weinige fondsen die in 2008 een positief rendement wisten te behalen. Beide fondsen maken deel uit van de vermogensbeheerportefeuilles van Robein Bank.

Schikkingen in juridische procedure

Aan een langlopende procedure die Robein Bank heeft gevoerd jegens een vermogende familie, kwam eind 2008 een eind. Het langverwachte tussenvonnis van het Hof in februari 2008, waarin een comparitie van partijen werd gelast, gaf al aan dat partijen volgens het Hof alsnog tot schikkingen zouden moeten komen. In september 2008 respectievelijk maart 2009 werden deze een feit. De schikkingen betekenden dat Robein in totaal circa € 7,0 miljoen van de betrokken partijen kon terugvorderen. De uiteindelijke schade uit deze zaak voor Robein viel daarmee ongeveer 70% lager uit dan aanvankelijk als gevolg van uitspraken van de Rechtbank het geval was.

In de procedure die Robein Bank voert tegen de Autoriteit Financiële Markten (AFM) bevestigde het College van Beroep voor het bedrijfsleven in maart 2008 haar eerdere uitspraak. Robein Bank heeft daarmee deze al zes jaar lopende procedure tegen de AFM definitief gewonnen. Dit betekent dat de AFM in de zomer van 2002 ten onrechte heeft beslist dat voor het voeren van de Robein indexrekening een prospectus benodigd was. Als gevolg van die beslissing moest Robein Bank op onjuiste gronden de verkoop van het product staken, met alle kwalijke gevolgen van dien. Robein Bank beraadt zich nog op een schadeclaim.

Dossier beleggingsverzekeringen

Robein onderzoekt oplossingsrichting

Het jaar 2008 bracht een doorbraak in het marktbrede 'dossier beleggingsverzekeringen', veelal aangeduid als de 'woekerpolisaffaire'. De ophef die in 2006 was ontstaan over de hoge mate van complexiteit, het gebrek aan transparantie en de hoge kosten die veel beleggingsverzekeringen (zouden) kenmerken, leidde in maart 2008 tot een aanbeveling van de Ombudsman Financiële Dienstverlening. In zijn rapport kwalificeerde hij het gebrek aan transparantie voor de consument als "het cruciale manco van de beleggingsverzekeringen in het algemeen, gunstige uitzonderingen daargelaten". Op basis van de tekortschietende transparantie adviseerde hij verzekeraars om cliënten met beleggingsverzekeringen waarvan het kostenniveau over de gehele looptijd hoger is dan 3,5% van het bruto fondsrendement, ten minste voor de meerkosten te compenseren.

Na langdurige onderhandelingen kwam Delta Lloyd in september 2008 als eerste verzekeraar tot een schikking met de belangenstichtingen. In de maanden daarna volgden onder andere Nationale-Nederlanden en Fortis.

Een aantal maatschappijen is nog in onderhandeling met de stichtingen. Andere verzekeraars hebben eenzijdig een compensatieregeling getroffen, veelal na hierover een akkoord te hebben bereikt met de Ombudsman.

Voor Robein staat nog immer voorop dat zij zich nooit heeft herkend in de negatieve commentaren over beleggingspolissen. Centraal in de Aanbeveling van de Ombudsman stond dat sprake was van imperfecte wilsovereenstemming, als gevolg van ontoereikende transparantie. Echter, transparantie, duidelijke en volledige voorlichting en relatief lage kosten behoren sinds jaar en dag tot de kernwaarden van Robein en zijn daarmee ook kenmerkend voor haar beleggingsverzekeringen. Het thema raakt Robein daarmee in juridische zin niet. Op basis daarvan had Robein kunnen besluiten de Aanbeveling naast zich neer te leggen. Vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid en het belang van herstel van het vertrouwen van consumenten in de verzekeringssector, heeft Robein de Aanbeveling echter toch onderschreven. Daarmee wilde zij een marktbrede oplossing ondersteunen.

Inmiddels heeft de Aanbeveling in de schikkingen die andere verzekeraars bereikten een praktische invulling gekregen die beduidend verder gaat dan de oorspronkelijke uitspraak van de Ombudsman. Robein onderzoekt of het mogelijk is om tot een oplossingsrichting te komen die voor zowel de Ombudsman Financiële Dienstverlening als Robein zelf aanvaardbaar is.

Beleggingen, eigen vermogen en solvabiliteit

Waarde beleggingen gedaald

De totale beleggingen lieten in 2008 een daling zien met € 159 miljoen tot € 743 miljoen. De in deze post begrepen uitzettingen van Robein Bank bedroegen € 69 miljoen (ultimo 2007: € 78 miljoen).

Van de totale beleggingen van Robein Leven komt 37% (€ 272 miljoen) voor rekening en risico van polishouders met een unit-linked verzekering. De overige beleggingen worden aangehouden als tegenbelegging voor de polissen in de garantiefteer. Deze bedroegen in totaal € 471 miljoen ofwel 63% van de totale beleggingen van Robein Leven.

Binnen de beleggingsportefeuille van Robein Leven is een drietal beleggingen afgewaardeerd, omdat in het vierde kwartaal van 2008 duidelijk werd dat Robein op de einddatum van de desbetreffende beleggingen niet de volledige hoofdsom zal terugkrijgen. De directie heeft hierin een prudente gedragslijn gevolgd door twee leningen met 90% af te waarderen en een lening met 25%. Dit resulteerde in een bijzondere last van bruto € 13 miljoen. Overigens ziet de directie goede kansen dat de uiteindelijke recovery rate voor de eerstbedoelde leningen beduidend hoger kan uitkomen dan de 10% waarvan voorzichtigheids-halve is uitgegaan.

Bij Robein Bank werd, zoals eerder gememoreerd, op één lening een afschrijving gedaan, ter grootte van 25% ofwel € 0,13 miljoen nominaal.

Cashflowmatching: renterisico geneutraliseerd

Robein Leven hanteert sinds jaar en dag een bijzondere gedragslijn ten aanzien van de beleggingen die zij doet tegenover de verzekeringsverplichtingen aan garantiepouhouers. De door Robein toegepaste systematiek van 'cashflow-matching' leidt ertoe dat de verplichtingen die Robein aangaat jegens haar garantiepouhouers (uit hoofde van de verkochte polissen) volledig worden gematched met de cashflows uit de door Robein gedane beleggingen. Daarbij komen in elk jaar waarvoor verzekeringsverplichtingen zijn aangegaan, evenveel beleggingen (en coupons) tot uitkering als er verplichtingen zijn. Dit betekent dat de tussentijdse waardeschommelingen (van zowel de beleggingen als de verplichtingen) feitelijk helemaal niet relevant zijn. De rentemarge van Robein is op voorhand bekend, omdat tegenover nieuw aangegane verplichtingen direct beleggingen worden gekocht met eenzelfde looptijd. Van een renterisico is dan ook geen sprake.

Met deze veilige wijze van renterisicomanagement onderscheidt Robein zich van de meeste andere verzekeraars. Daar waar andere maatschappijen doorgaans renterisico lopen -of beter gezegd: extra marges proberen te genereren door het actief managen van het renterisico- is dat bij Robein niet het geval. Tegen die achtergrond heeft de toereikendheidstoets, waarbij zowel de beleggingen als de verplichtingen moeten worden gewaardeerd op marktwaarde, voor Robein een onevenredig grote impact op de solvabiliteit.

Toereikendheidstoets: waardering op marktwaarde drukt zwaar

De toereikendheidstoets werd in 2007 ingevoerd als onderdeel van de Wft. Op de wijze waarop deze toets precies doorwerkt in de solvabiliteit, ontstond pas eind 2008 een goed zicht. Niet alleen was de toets een nieuw instrument, maar vooral de uitzonderlijke omstandigheden op de financiële markten gaven de werking van de toets nieuwe en deels onvoorziene dimensies. Bij zowel verzekeraars, actuarissen en accountants als ook de toezichthouder ontstonden hierdoor interpretatie- en toepassingskwesties.

In essentie leidt de toereikendheidstoets tot waardering van zowel de beleggingen als de verzekeringsverplichtingen op marktwaarde. Bij de bepaling van de marktwaarde van de beleggingen speelden de extreem hoge kredietopslagen een sterk drukkende rol. Ter bepaling van de verplichtingen moest ultimo 2008 de extreem lage, risicovrije rentecurve (DNB swapcurve) worden gebruikt als disconteringsvoet. Deze rentecurve houdt geen rekening met de effecten van de sterk toegenomen kredietopslagen en de verminderde liquiditeit van bepaalde beleggingstitels, die het gevolg zijn van de turbulentie op de financiële markten. Hierdoor schoot de marktwaarde van de verplichtingen omhoog.

De bijzondere marktomstandigheden werkten derhalve sterk tegen. Omdat enerzijds de rente (DNB swapcurve) zeer sterk was gedaald en anderzijds de marktwaarde van de beleggingen onder druk stond, had de toets een zware impact op de solvabiliteit. Terwijl bij 'normale' marktomstandigheden de

Hij won de Amerikaanse verkiezingen in 2008 met de slogan: "Change. Yes we can!"

beleggingen en verplichtingen in de toets in evenwicht zijn, werd dit evenwicht eind 2008 door de kredietcrisis sterk verstoord. De ongerealiseerde resultaten op de beleggingsportefeuilles kwamen daardoor via de toereikendheidstoets tot uitdrukking in het nettoresultaat en uiteindelijk ook in de wettelijke solvabiliteit.

Eigen vermogen gedaald

Het eigen vermogen nam in 2008 met € 14,2 miljoen af tot € 13,5 miljoen ultimo jaar. Met name twee elementen waren hierop van invloed. Enerzijds het nettoverlies over het boekjaar 2008, dat ten laste ging van het eigen vermogen. Anderzijds werd het eigen vermogen in het laatste kwartaal van 2008 versterkt door twee maatregelen. In de eerste plaats de volstorting van het geplaatste kapitaal door de aandeelhouders, met een bedrag van ruim € 5 miljoen. Ten tweede werd de kapitaalspositie versterkt door een achtergestelde lening ter grootte van € 10 miljoen, die aan Robein werd verstrekt door een Nederlandse financiële instelling. Het garantievermogen werd daarmee op € 23,5 miljoen gebracht.

Solvabiliteit boven wettelijke norm

De solvabiliteitsratio is een weergave van de extra waarborgen van de maatschappij ten opzichte van de uitstaande verplichtingen jegens de polishouders.

De wettelijke solvabiliteitsratio, die is opgenomen in de actuariële jaarstaten, was ultimo 2008 gelijk aan 103 (2007: 128). Hierbij is rekening gehouden met een aftrek van de vereiste solvabiliteit ultimo 2008 van dochter Robein Bank bij Robein Leven. Zonder deze aftrek zou de solvabiliteitsratio van Robein Leven zijn uitgekomen op 116 (2007: 148). Na transformatie van Robein Bank van algemene bank naar vermogensbeheerder in de loop van 2009, zoals toegelicht op pagina 24, zal het vermogensbeslag (kapitaal) van Robein Bank grotendeels vrijvallen ten gunste van Robein Leven. Dit leidt op dat moment tot een autonome verhoging van de solvabiliteit van Robein Leven. Overigens bedraagt de wettelijk voorgeschreven minimumsolvabiliteit 100.

De impact van de toereikendheidstoets op de solvabiliteit was, zoals hiervoor reeds uiteengezet, zeer substantieel. Helaas biedt het wettelijk kader van de toereikendheidstoets geen mogelijkheden om voor verzekeraars zoals Robein, met een veilige gedragslijn ten aanzien van het renterisico, op een andere wijze het kredietrisico te kwantificeren.

In het licht van de uitzonderlijke marktomstandigheden is de solvabiliteitsontwikkeling weliswaar goed verklaarbaar, maar ook onbevredigend.

De directie van Robein heeft zich daarom ten doel gesteld om de wettelijke solvabiliteitsratio te verhogen en deze op afzienbare termijn terug te brengen op een niveau van 150, dat door Robein sinds enkele jaren als streefniveau wordt gehanteerd.

De indrukwekkende opkomst van de Chinese economie

Risicobeheer

Het belang van adequaat risicobeheer is, tegen de achtergrond van de ontwikkelingen in 2008, nog verder toegenomen en vormt voor Robein een topprioriteit. Daarbij wordt de interne expertise gebundeld binnen Robein Bank, waar ook voor Robein Leven risk management activiteiten plaatsvinden.

Verdere aanscherping beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid van Robein Leven richt zich op het aanhouden van een goed gespreide en solide beleggingsportefeuille, die vooral bestaat uit obligaties, onderhandse geldleningen en (eigen) hypotheke. De portefeuille is niet alleen geografisch (wereldwijd) gespreid, maar kent tevens een brede spreiding van de uitzettingen over vele grote instellingen. Het beleggingsbeleid brengt met zich mee dat bij één individuele partij als uitgangspunt niet meer dan enkele procenten van het totale belegd vermogen worden ondergebracht. In het najaar van 2008 is het beleid opnieuw aangescherpt en geformaliseerd. In het eerste kwartaal van 2009 zijn verdere stappen gezet om het beleid en de procedures nog meer aan te passen. Deze stappen dienen ertoe om nog meer inzicht in en controle over de beleggingen te hebben, de (krediet)risico's nog actiever te monitoren en de solvabiliteit van de (verzekerings)activiteiten nog scherper te bewaken.

Robein Leven: voorbereiding op Solvency II

Daar waar binnen Robein Leven al eerder was gestart met de stapsgewijze implementatie van de Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM), het 'blauwdruk' voor het risicomanagement van financiële instellingen van DNB, wierp Solvency II in 2008 zijn schaduw steeds nadrukkelijker vooruit. Ofschoon Robein, gelet op haar schaalgrootte, niet heeft geparticipeerd in de QIS-studies die inmiddels zijn verricht, worden de uitkomsten en ontwikkelingen nadrukkelijk gevolgd. Aan de consequenties van de invoering van Solvency II op velerlei terrein wordt, in samenspraak met de adviserend actuaris, aandacht besteed.

Risicobeheer Bank

Op het gebied van risicobeheer heeft Robein Bank ook in 2008 belangrijke stappen gezet. Het ICAAP-proces heeft meer vorm gekregen en er is een aantal stresstests uitgevoerd. De risicomatrix is geactualiseerd en heeft als grondslag gediend voor het auditprogramma. Voor het monitoren van het renterisico van Robein Bank wordt gebruikgemaakt van de diensten van een gespecialiseerd extern bureau.

Compliancebewustzijn hoog op agenda

Met betrekking tot compliancerisico's is de afdeling Juridische Zaken & Compliance in 2008 wederom actief geweest met het opstellen van nieuwe interne procedures en reglementen en het verbeteren van de bestaande. Om het compliancebewustzijn binnen de Groep verder te verhogen, zijn tal

van activiteiten ondernomen. Door het houden van een enquête (één-meting) onder medewerkers zijn in het voorjaar de vorderingen ten opzichte van de nulmeting van 2007 in kaart gebracht. Daaruit zijn tevens speerpunten voor de communicatie over compliance voortgekomen. Door middel van onder andere presentaties, nieuwsbrieven en discussievormen tijdens afdelingsoverleg, heeft de communicatie in 2008 invulling gekregen.

Personeel en organisatie

Afscheid Robein-oprichter Eric Reintjens

Na gedurende een periode van bijna 27 jaar leiding te hebben gegeven aan de Robein-organisatie, nam Drs. Eric C.M. Reintjens in verband met zijn pensionering per 1 mei 2008 afscheid als algemeen directeur van Robein Leven en Robein Bank. Per gelijke datum trad de heer Reintjens toe tot de Raad van Commissarissen van beide vennootschappen, die met ingang van 1 mei 2008 uit dezelfde personen bestaan.

De heer Reintjens heeft enorme verdiensten gehad voor de organisatie. Naast de sterke groei van omzet en resultaat is hij erin geslaagd van Robein een bedrijf te maken van een onderscheidende signatuur en met een open, eigen cultuur. De kernwaarden waarop Robein in 1981 is gegrondvest, waaronder transparantie, kwaliteit en hoogwaardige persoonlijke dienstverlening, zijn diep geworteld in de Robein-organisatie, in haar producten en in haar medewerkers. De directie is de heer Reintjens hiervoor zeer veel dank verschuldigd. Het feestelijk afscheid van de medewerkers, waarbij ook vele oud-medewerkers aanwezig waren, vond plaats op 18 mei 2008. De sfeervolle receptie voor zakelijke relaties werd gehouden ten kantore van Robein op 26 juni 2008.

De heer Mr. Dus Fabius, die al meer dan 20 jaar verbonden is aan Robein Leven, is de heer Reintjens opgevolgd als algemeen directeur van Robein Leven en Robein Bank.

Op 15 oktober 2008 trad de heer H.H. Kloos RBA toe tot de directie van Robein Bank. Hiermee werd de vacature vervuld die was ontstaan door het vertrek Drs. A.R. Zandi MBA. De directie dankt de heer Zandi voor zijn inzet en toewijding in de afgelopen jaren.

Vinden en binden

Het 'human capital' van Robein -haar deskundige en gemotiveerde medewerkers- vormt het onmisbare fundament voor de dienstverlening van Robein. Robein is dan ook trots op de inzet, loyaliteit en teamgeest die haar personeel ook in 2008 heeft getoond.

Gezien de krappe arbeidsmarkt bleek een toenemend aantal functies moeilijk vervulbaar. In 2008 moest daarom veel aandacht worden besteed aan werving en selectie van nieuwe medewerkers. Robein was in staat om, overigens nagenoeg zonder gebruikmaking van werving- en selectiebureaus, het merendeel van de openstaande vacatures in te vullen. Met name de bijzondere karakteristieken van Robein, het uitdagende werk en de informele en open sfeer blijken nog steeds aansprekend voor nieuwe, goed gekwalificeerde medewerkers.

In het verlengde van de persoonlijke en professionele ontwikkeling van medewerkers van Robein heeft het uit de Wft voortvloeiende deskundigheidsbeleid veel aandacht gekregen. Nadat alle medewerkers met inhoudelijk klantcontact, waarvoor het deskundigheidsbeleid geldt, de vereiste opleidingen in 2007 en 2008 hadden afgerond, richtte de focus zich met name op het voorbereiden en realiseren van een beleid van permanente educatie. Ook is Robein Leven in navolging van Robein Bank eind 2008 als deelnemende financiële instelling bij het Dutch Securities Institute (DSI) ingeschreven. Deze onafhankelijke stichting bevordert en bewaakt de integriteit en deskundigheid van financiële dienstverleners.

Een onderdeel van het kwaliteitsbeleid van Robein is dat processen, procedures en werkinstructies worden vastgelegd. In 2008 zijn alle personele processen beschreven. Dit betekent dat alle processen rondom in-, door- en uitstroom van personeel in processchema's zijn vastgelegd. De schematische wijze waarop inzicht in deze processen wordt geboden, leidt tot kwaliteits- en efficiencyverbeteringen en biedt de mogelijkheid om meer gericht te monitoren en controleren.

Het ziekteverzuim binnen de organisatie lag in 2008 op een (onveranderd) laag niveau van 3,1%. Omdat de frequentie van het ziekteverzuim echter hoger was dan het landelijk gemiddelde, heeft dit aspect van het ziekteverzuimbeleid in 2008 bijzondere aandacht gekregen. Dit heeft ertoe bijgedragen dat in de loop van 2008 een aanzienlijke daling van de verzuimfrequentie zichtbaar werd.

De contacten met de Ondernemingsraad waren in 2008 wederom constructief en plezierig. De raad leverde een zinnige bijdrage aan de betrokkenheid van de medewerkers bij het bedrijfsbeleid en de besluitvorming. Met name in de laatste maanden van 2008 heeft de Ondernemingsraad intensief en positief bijgedragen aan het besluitvormingsproces omtrent de strategische heroriëntatie van de Robein Groep en de daaruit voortvloeiende personele en organisatorische consequenties. Dit heeft er mede toe bijgedragen dat de nieuwe strategie een breed draagvlak binnen de organisatie heeft gekregen.

Aan het einde van 2008 waren er in totaal 74 medewerkers bij de Robein Groep werkzaam (2007: 73).

Klimaatverandering zal overal ter wereld leiden tot ingrijpende veranderingen

Verantwoord ondernemerschap

De gebeurtenissen van 2008 hebben eens te meer duidelijk gemaakt dat het volle vertrouwen van cliënten, medewerkers, toezichthouders en de samenleving, van cruciaal belang is voor financiële instellingen zoals ook de Robein Groep. Dat vertrouwen is echter niet onvoorwaardelijk. Robein dient het in haar gestelde vertrouwen dagelijks waar te maken door verantwoord te ondernemen, integer gedrag te tonen en transparant te zijn.

Integere bedrijfsvoering staat voorop

Integriteit is een randvoorwaarde voor elke financiële instelling. Het raakt alle facetten van het werk, zowel intern als in contacten met andere partijen, zoals cliënten, andere banken en verzekeraars, business partners, toezichthouders en de overheid. Zonder integriteit is er geen blijvend vertrouwen. Binnen de Robein-organisatie wordt aan dit belangrijke uitgangspunt al jaren aandacht besteed. Dit geldt voor allen die bij de organisatie betrokken zijn: medewerkers, ondernemingsraad, managers, directie en commissarissen.

*Nieuwe muziekdragers
veranderen een complete
industrie*

Teneinde de interne normen en procedures alsmede alle wet- en regelgeving die in de loop der jaren successievelijk is ingevoerd binnen één overzichtelijk kader te presenteren, is in het voorjaar van 2008 de Algemene Gedragscode van Robein geïntroduceerd. Met deze Algemene Gedragscode wordt invulling gegeven aan wat Robein beschouwt als integer, sociaal en ethisch verantwoord gedrag. Dit is uitgewerkt in drie aandachtsgebieden: de integriteit van de organisatie, de integriteit van leidinggevenden en medewerkers en de integriteit van dienstverlening en producten.

Iedereen zet zich samen in om openheid en transparantie te bevorderen. De Algemene Gedragscode biedt een instrument om vraagstukken die daarbij (kunnen) spelen, binnen de organisatie bespreekbaar te maken.

Integriteit en integer handelen hangen nauw samen met de interne beheersmaatregelen van de organisatie. Robein heeft daarom in haar processen en procedures waarborgen gecreëerd die een integere uitvoering van de werkzaamheden moeten garanderen. Door goede interne controles en beheersmaatregelen en door integriteit als kernwaarde binnen de bedrijfscultuur voorop te stellen, worden de risico's beperkt.

Tegelijk met de Algemene Gedragscode zijn de kernwaarden van Robein geformaliseerd in een zogenaamd kernwaardenstatement. Daarin zijn de 'ankers' van de bedrijfscultuur vastgelegd, namelijk integriteit, kwaliteitsgericht, teamgeest, transparantie, cliënt centraal, verantwoordelijkheid en betrokkenheid, flexibiliteit en ondernemerschap. Deze kernwaarden maken duidelijk waar Robein voor staat en bieden managers en medewerkers een praktisch kader om gedrag bespreekbaar maken.

Goede doelen

Al sinds 1992 geeft Robein invulling aan haar maatschappelijke betrokkenheid met de Stichting Children's Future Fund. Deze stichting werd destijds opgericht om projecten in derdewereldlanden te ondersteunen op het gebied van scholing en opleiding van kinderen. De projecten waaraan de stichting zich committeert betreffen doorgaans relatief kleinschalige projecten, waarbij de geboden hulp moet bijdragen aan een structurele verbetering van de ontplooiingsmogelijkheden van kinderen. Daartoe wordt samengewerkt met erkende hulporganisaties. In de afgelopen jaren werden projecten in tal van landen ondersteund.

Wijziging strategische koers Robein

Vernieuwing strategie

In het voorjaar van 2008 is de directie van Robein een proces van strategische heroriëntatie gestart. De aanleiding hiervoor was enerzijds gelegen in ontwikkelingen in de externe (markt)omgeving. Structurele veranderingen in het landschap van de financiële dienstverlening noopten ertoe om de strategie, de productmarktcombinaties en de marktwerking te herijken. Anderzijds leidde een interne analyse tot de vaststelling dat niet alle activiteiten binnen de Robein Groep de noodzakelijke schaal hebben om in de toekomst structureel winstgevend te zijn en als zodanig bij te dragen aan de beoogde resultaatontwikkeling van de Robein Groep. In dat kader spelen met name de bancaire activiteiten een rol.

Dit proces heeft eind 2008 geresulteerd in de vaststelling van een nieuwe meerjarenstrategie voor de Robein Groep. Die strategie moet Robein in staat stellen haar concurrentiepositie verder te verstevigen en de komende jaren verdere groei te realiseren. De vernieuwing berust in hoofdzaak op vier elementen.

In de eerste plaats zal Robein haar kernactiviteiten verbreden en verdiepen. De thans bestaande focus op oudedagsvoorziening (lijfrenten) zal worden verbreed naar vermogensopbouw en vermogensbeheer. Bij de advisering van cliënten komt de klantvraag en -behoefte nog centraler te staan, waarbij de invulling daarvan via drie bedieningsconcepten kan verlopen. De cliënt blijft uiteraard leidend in de wijze waarop hij/zij bediend wil worden. Robein zal echter, waar mogelijk, nadrukkelijker vanuit een financial planning concept werken.

Ten tweede is gekozen voor een nog sterkere focus op activiteiten en producten die waarde toevoegen. Bedrijfsprocessen die niet op een onderscheidende en voldoende kostenefficiënte basis kunnen worden verricht, zullen worden beëindigd of uitbesteed. Ook in commerciële zin zal de aandacht sterker worden gericht op producten en diensten met een hogere toegevoegde waarde.

Een derde element, dat samenhangt met de eerste twee punten, is een strategisch partnership met BinckBank. Deze samenwerking heeft betrekking op de effectendienstverlening ten behoeve van de cliënten van Robein. Robein krijgt de beschikking over het state-of-art platform van BinckBank voor online effectenordering. Voor Robein-clieënten heeft dit belangrijke voordelen, waaronder uitstekende faciliteiten, zeer uitgebreide beleggingsinformatie en aanzienlijk lagere mutatiekosten. De samenwerking met BinckBank maakt het tevens mogelijk dat Robein Bank transformeert van algemene bank naar vermogensbeheerder.

Een vierde belangrijk aspect is dat wordt voortgebouwd op de sterke punten en kerncompetenties van de Robein Groep. Robein verlegt haar koers, maar wil het goede behouden. De beoogde vernieuwing kan alleen succesvol worden gerealiseerd wanneer wordt voortgebouwd op deskundigheid, kwaliteit, doelgroepkennis en een scherpe prijsstelling.

Naast de beoogde versteviging van de marktpositie en een verdere toename van de efficiency van Robein zal het vernieuwingsproces een aantal kenmerken van het businessmodel van Robein veranderen. De complexiteit en de risico's van de bedrijfsactiviteiten nemen aanzienlijk af en de bedrijfskosten worden aanmerkelijk gereduceerd. Bovendien zal het vermogensbeslag van de activiteiten worden gereduceerd. Een en ander resulteert in een structurele verbetering van het risico-rendementsprofiel van de Robein Groep.

Over de organisatorische aanpassingen en personele consequenties die de strategiewijziging met zich meebrengt, werd eind 2008 overeenstemming bereikt met de Ondernemingsraad. In de loop van 2009 zal de bezetting van de Robein Groep met in totaal 13 formatieplaatsen worden gereduceerd, tot een aantal van 61 eind 2009. De formatieplaatsen die (zijn) komen te vervallen, konden voor het overgrote deel via natuurlijk verloop worden beëindigd. Met vier medewerkers werd beëindiging van de arbeidsovereenkomst overeengekomen.

2009 in teken van veranderingsproces

De implementatie van het vernieuwingsproces is in het eerste kwartaal van 2009 gestart. Onder de werknaam 'project Diamant' worden tal van aanpassingen voorbereid en uitgevoerd. Het project, waarvan de samenwerking met BinckBank een belangrijk onderdeel uitmaakt, raakt met name marketing en communicatie, werkprocessen en ICT-systemen alsmede de interne organisatie. Naar verwachting zullen de belangrijkste mijlpalen aan het begin van het derde kwartaal zijn gerealiseerd.

De recordomzetten van Robein Leven in het sterke eerste kwartaal van 2008 konden in de eerste maanden van 2009 niet worden geëvenaard. Het premieinkomen van Robein Leven daalde in het eerste kwartaal met 18%. Deze daling is overigens niet alleen volledig in lijn met het marktbeeld, maar ook met de prognose die de directie voor geheel 2009 heeft opgesteld.

De uitzonderlijke marktomstandigheden waarmee Robein Bank in 2008 te kampen had, bleven ook van kracht in de eerste maanden van 2009. De effectenbeurzen lieten een nog verdere daling zien, waarbij de AEX-index zelfs even onder het niveau van 200 punten dook. De omstandigheden op de kredietmarkten bleven onverminderd slecht.

Ondanks de nog immer zeer turbulente en uitdagende marktomgeving, is de directie van Robein gematigd positief gestemd over de nabije toekomst. Met de nieuwe strategie wordt het fundament voor de toekomst versterkt en zal de Groep beter bestand zijn tegen externe crises. Ook de additionele maatregelen die zijn genomen op het gebied van risk management zullen hieraan bijdragen. De directie onthoudt zich echter van het uitspreken van een concrete verwachting ten aanzien van het netto operationeel resultaat over 2009. De huidige marktomstandigheden zijn daarvoor thans nog te onzeker.

Slotwoord

Het jaar 2008 is in veel opzichten een uitzonderlijk jaar gebleken. De gebeurtenissen en ontwikkelingen zullen de sector blijvend en ingrijpend veranderen. Zij zal zichzelf opnieuw moeten uitvinden. Hoe een nieuwe, duurzame financiële sector er uiteindelijk uit zal zien, is thans nog niet te zeggen.

Ook voor Robein was 2008 een jaar van verandering. Dat zal nadrukkelijk ook gelden voor 2009. De organisatie heeft de bakens, die richting geven aan een bloeiende toekomst, verzet en is volop in beweging. Management en medewerkers zijn enorm gemotiveerd om van dat proces een succes te maken en hebben daarin ook het volste vertrouwen. Niet in de laatste plaats omdat het fundament van Robein onveranderd sterk is. De kernwaarden die aan de basis stonden van een jarenlange succesvolle bedrijfsvoering, zijn immers toekomstbestendig. Integriteit, transparantie, kwaliteit en klantgerichtheid zijn van alle tijden. Zij zullen het onderscheidend vermogen van Robein in de toekomst dan ook mede bepalen.

Robein Groep, een blijvend herkenbare en betrouwbare groep, ook uw vertrouwen waard!

's-Gravenhage, 22 mei 2009

De directie
Mr. Dus Fabius
Drs. Ruud Hageman MM

De overgang naar duurzame energie wordt steeds meer zichtbaar

BERICHT VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Aan de algemene vergadering van aandeelhouders

De jaarrekening over 2008, zoals deze door de directie is opgemaakt, is aan ons voorgelegd.

Ernst & Young Accountants heeft verslag van haar onderzoek aan ons gedaan en de jaarrekening van een goedkeurende verklaring voorzien. Deze verklaring is opgenomen op pagina 55 van het verslag.

De Raad van Commissarissen is op 1 mei 2008 in zijn huidige samenstelling aangetreden. De Raad is zijn voorgangers Mr. Paul A. Nouwen (president-commissaris), Drs. Frans P.G. Robbe en Drs. Ton I.M. Kool AAG zeer erkentelijk voor de bijdrage die zij als commissaris van Robein Leven gedurende vele jaren hebben geleverd.

De Raad van Commissarissen heeft in het afgelopen (verslag)jaar negenmaal vergaderd. In de vergaderingen zijn alle onderwerpen die voor de vennootschap van betekenis waren, besproken, zoals de te volgen bedrijfsstrategie, de financiële resultaten en kapitaalpositie, de commerciële gang van zaken en de organisatiestructuur. Daarnaast werd ook aandacht besteed aan internal audits en het risicobeheer van Robein Leven.

Wij adviseren u de jaarrekening vast te stellen, de directie te dechargeren voor het in 2008 gevoerde beleid en de Raad van Commissarissen te dechargeren voor het in 2008 gehouden toezicht. Wij stellen u bovendien voor de resultaatbestemming te bepalen met inachtneming van artikel 15 van de statuten van Robein Leven N.V.

Wij kunnen ons verenigen met het voorstel van de directie om het negatieve saldo van de winst- en verliesrekening ten laste van de overige reserves te brengen.

Indien de algemene vergadering van aandeelhouders instemt met dit voorstel zal een bedrag van € 18.055.000 ten laste van de overige reserves worden gebracht.

's-Gravenhage, 22 mei 2009

De Raad van Commissarissen
Prof. Dr. Robert A.H. van der Meer RA
Prof. Mr. Drs. Henri P.J. Ophof
Drs. Eric C.M. Reintjens